

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

การวิจัยเรื่อง ขบวนการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อโครงการพัฒนาเมืองเวียงแหง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลและแหล่งข้อมูล จากเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากผู้ให้ข้อมูลหลักโดยเฉพาะชาวบ้านในพื้นที่ ผู้นำกลุ่มต่างๆในพื้นที่และกลุ่มเครือข่ายที่มีการดำเนินการคัดค้านต่อโครงการพัฒนาเมืองเวียงแหง โดยกำหนดเป็น 2 ระยะ คือ 1) ช่วงระยะเริ่มต้นโครงการและกำลังดำเนินการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (พ.ศ. 2544-2548) 2) ช่วงที่โครงการพัฒนาเมืองเวียงแหงชะลอการดำเนินการ (พ.ศ. 2547-2548) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลและนำไปวิเคราะห์แล้วสรุปผลการศึกษา ตามรายละเอียด ดังนี้

3.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ข้อมูลจากข่าวสาร บทความ และเอกสาร ที่เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของอำเภอ เวียงแหง ข้อมูลพื้นฐานของโครงการพัฒนาเมืองเวียงแหง (สถานที่ ระยะเวลาการดำเนินงาน พื้นที่โครงการ กิจกรรมและกระบวนการดำเนินงาน) ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาของการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมและวิธีการดำเนินงานในขบวนการเคลื่อนไหวของของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อโครงการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อ โครงการดังกล่าว การศึกษาค้นคว้าได้กำหนดแหล่งข้อมูลเป็น 2 ประเภทคือ

(1) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างจะมุ่งไปที่ผู้ให้ข้อมูลหลัก อย่างเช่น จากการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน ชาวบ้านและกลุ่มเครือข่ายที่เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องต่อโครงการพัฒนาเมืองเวียงแหง เพื่อนำไปสู่แหล่งข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลลำดับต่อไป ใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาค้นคว้าจากการสำรวจ การสัมภาษณ์และการสังเกต การจดบันทึกของบุคคลที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร มีเป้าหมายเพื่ออะไร

(2) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร วารสาร บทความ หนังสือ แผนงานโครงการพัฒนาเมืองเวียงแหง แผนที่ของอำเภอเวียงแหง แผนที่โครงการพัฒนาเมืองเวียงแหงเอกสาร บทความ หนังสือ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อโครงการพัฒนาเมืองเวียงแหง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาเมืองเวียงแหงที่มีการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมนั้นเน้นกลุ่มผู้ที่ถูกกระทำ ประกอบด้วย ชาวบ้านในพื้นที่ 3 ตำบล 8 หมู่บ้าน คือ 1) ตำบลเมืองแหง บ้านกงลม 2) ตำบลแสนไห บ้านปางป้อ บ้านม่วงป้อก บ้านมหาธาตุ และบ้านสามปู 3) ตำบลเปียงหลวง บ้านจอง บ้านม่วงเครือ บ้านห้วยไคร้ ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่และตัวแทนของกลุ่มเครือข่ายที่มีการดำเนินการคัดค้านต่อโครงการพัฒนาเมืองเวียงแหง ประมาณ 9 กลุ่ม คือ กลุ่มอนุรักษ์เวียงแหง กลุ่มสตรีรักถิ่นเกิด เครือข่ายสมัชชาเมืองฝายอำเภอเวียงแหง เครือข่ายทรัพยากรลุ่มน้ำแม่แดงตอนบน เครือข่ายพลังงานทางเลือกภาคเหนือ เครือข่ายทรัพยากรลุ่มน้ำแม่แดงตอนล่าง เครือข่ายป่าชุมชนอำเภอเชียงดาว เครือข่ายลุ่มน้ำภาคเหนือ เครือข่ายป่าชุมชนอำเภอเวียงแหง

ผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน พระ ผู้อาวุโส ตัวแทนชาวบ้านในพื้นที่ ตัวแทนผู้กลุ่มต่างๆในพื้นที่ และตัวแทนกลุ่มเครือข่ายที่มีการดำเนินการคัดค้านต่อโครงการพัฒนาเมืองเวียงแหง โดยการสัมภาษณ์ใช้วิธีการสุ่มหาแบบ(Snowball sampling) จำนวน 9 คน เพื่อให้ได้ตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาเมืองเวียงแหง เป็นผู้เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ และเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ได้

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือการเก็บข้อมูลที่สำคัญดังต่อไปนี้

แบบนำสัมภาษณ์

แบบนำสัมภาษณ์กำหนดจากวัตถุประสงค์ ขอบเขตที่ใช้ในการศึกษาด้านขอบเขตพื้นที่ ขอบเขตด้านประชากรและขอบเขตด้านเนื้อหา เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือในการศึกษา นำเครื่องมือที่ได้ไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญและนำไปใช้ทดสอบเก็บข้อมูลในภาคสนามแล้ว และร่วมกับการสังเกตผู้ให้สัมภาษณ์ การจดบันทึกข้อมูลจากแถลงการณ์ประชุมของบุคคลที่เกี่ยวข้องว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร มีเป้าหมายเพื่ออะไร และวิธีการ กิจกรรมของขบวนการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อม การสัมภาษณ์เน้นแบบไม่เป็นทางการแต่มีเค้าโครงและจุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์ โดยการใช้ลักษณะการพูดคุย การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการตามแต่โอกาสอำนวย เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล จากผู้ให้ข้อมูลหลักเป็น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเหตุการณ์และผู้สามารถที่ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะได้ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อม และวิธีดำเนินการในขบวนการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อโครงการพัฒนาเมืองเวียงแหง จนเกิดการรวมกลุ่มคัดค้านเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่กลุ่มต้องการ

การสังเกต

ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้ศึกษาจะไม่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆแต่จะคอยสังเกตกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้น เป็นบางครั้งเมื่อมีการจัดเวทีชุมชนหรือปราศรัย วิธีนี้ใช้กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน พระ ผู้อาวุโส ตัวแทนชาวบ้านในพื้นที่และตัวแทนกลุ่มเครือข่ายที่คัดค้านโครงการ เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เป็นทั้งหมดสำหรับการศึกษา

การทบทวนเอกสาร

เอกสารส่วนใหญ่เป็นเอกสารหนังสือพิมพ์ บทความ เอกสาร ภาพวาด แผนที่ โดยศึกษาเอกสารเหล่านี้จากห้องสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และการค้นคว้าจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เอกสารประชาสัมพันธ์โครงการพัฒนาเหมืองเวียงแหง แผนพัฒนาโครงการพัฒนาเหมืองเวียงแหง และรายงานผลการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อโครงการพัฒนาเหมืองเวียงแหง

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนแรกเริ่มจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ การเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น จากนั้นผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบของการสุ่มตัวอย่างเอาไว้ ได้แก่ การกำหนดพื้นที่ศึกษา ผู้ให้ข้อมูลหลัก การสร้างเครื่องมือจัดเก็บข้อมูลให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ขอบเขตพื้นที่ ขอบเขตเนื้อหาที่ศึกษาโดยใช้แบบน้าสัมภาษณ์ที่ตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ไปเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยในการศึกษาครั้งนี้จะนำข้อมูลจากเอกสาร หนังสือพิมพ์เกี่ยวกับเหตุการณ์การเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมนี้ไปประกอบกับการศึกษานี้ด้วย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ลงไปในพื้นที่โดยวิธีการสำรวจ และหาแหล่งข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ชาวบ้านในพื้นที่ ตัวแทนผู้นำกลุ่มต่างๆในพื้นที่และตัวแทนกลุ่มเครือข่ายที่มีการดำเนินการคัดค้านต่อโครงการพัฒนาเหมืองเวียงแหงที่เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ และสามารถให้ข้อมูลได้ ขั้นตอนต่อไปคือการสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูลครั้งแรก ประสบปัญหาเนื่องจากสภาพเหตุการณ์ที่มีความตึงเครียด มีการห้ามไม่ให้ข้อมูลใดๆแก่ผู้ใดก็ตามเกี่ยวกับเรื่องโครงการพัฒนาเหมืองเวียงแหง การหาแหล่งข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลจึงเป็นสิ่งท้าทายของผู้ศึกษา อย่างไรก็ตามผู้ศึกษามีความคุ้นเคยกับแกนนำในพื้นที่บางท่านและชาวบ้านในพื้นที่บางคนซึ่งสามารถเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักและได้แนะนำให้รู้จักกับผู้ที่อยู่ในพื้นที่ ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์และสามารถให้ข้อมูลได้ ครอบคลุมตามประเด็น จึงสามารถได้หาผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาครั้งนี้ และเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ โดยผู้ศึกษาได้อธิบายชี้แจงถึงความ

ต้องการในการสัมภาษณ์อย่างชัดเจน และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ตามวัตถุประสงค์ นำข้อมูลที่ได้ มาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นที่จะศึกษา ควบคู่กับการทบทวนเอกสาร หนังสือพิมพ์ งานวิจัย ที่เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อโครงการพัฒนาเมืองเวียงแหง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อขอรับคำปรึกษา คำแนะนำเพื่อหาแนวทางให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาและทำการตรวจสอบข้อมูลให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3.5 การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้รวบรวมมานั้นมีความถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษา จากการพูดคุย การสังเกตและการจดบันทึกข้อมูลจากบุคคลว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร มีเป้าหมายเพื่ออะไร ควบคู่กันไป การทบทวนเอกสาร บทความ หนังสือ งานวิจัยหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาที่จะเน้นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพใน 2 ลักษณะดังนี้ คือ

(1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) เป็นการวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Induction) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และข้อมูลจากทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา พิจารณาความเป็นเหตุเป็นผลที่ทำให้เกิดผลตามมา การวิเคราะห์ลักษณะนี้จำเป็นต้องให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน ครอบคลุม และถูกต้อง การศึกษาครั้งนี้ผู้วิเคราะห์จะต้องเป็นผู้มีความรู้ และความเข้าใจในเรื่องที่ได้จากการทำการศึกษา โดยขอคำปรึกษาคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อที่จะทำให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้อง

(2) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร เอกสาร หนังสือพิมพ์และข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเทียบกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่ใช้เป็นพื้นฐานการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์

2.1 วิเคราะห์ถึงพัฒนาการของการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อโครงการพัฒนาเมืองเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ว่าเริ่มมีการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมเมื่อไหร่ เกิดจากสาเหตุใดบ้าง มีเป้าหมายของการเคลื่อนไหวเพื่อคัดค้านโครงการพัฒนาเมืองเวียงแหงอย่างไร

2.2 วิเคราะห์ถึงวิธีการดำเนินงาน ในขบวนการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อโครงการพัฒนาเมืองเวียงแหง ว่ามีวัตถุประสงค์กิจกรรมและวิธีการของกลุ่มเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่กลุ่มต้องการ

(3) การเสนอผลของการศึกษา นำเสนอรายงานผลการวิจัยเป็นรูปแบบการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์เนื้อหา โดยแสดงผลการศึกษา 2 ประการ คือ ประการที่หนึ่งแสดงผลการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อม และประการที่สองแสดงผลการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงาน ในขบวนเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อโครงการพัฒนาเมืองเวียงแหง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved